

Innspill «Store Lundegårdsvann – Bruk og vern»

Arealplan_ID 65580000

Grepene og formålet til planen er overordnet gode, tilrettelegging for bybane, utvidelse av nytt parkområde og regulering for sammenhengende promenade langs vannet er nødvendig, fremmer bolyst og aktivitet. Problemstillingen blir skala og utforming.

Forum for natur og friluftsliv ønsker å spille inn 4 hovedpunkt:

Flerbruk

Arealendringer er driveren av tap av naturmangfold i verden, i Norge og i Bergen. Forumet stemmer i med et voksende kor som argumenterer for «Mer natur». Skal vi få det til i byen må vi benytte areal på en måte som ikke enfoldig og ekskluderende, men som inviterer til flerbruk. Å anlegge en bystrand på arealet merket GP2 i plankartet vil ikke være i tråd med et slikt prinsipp om flerbruk.

Det kommer også tydelig frem i fagnotatet at bystranden i et slik omfang som forespeilet vil føre til liten bruk av parkarealet i store deler av året. Løsningen må være å avsette et mindre område som sandstrand gjerne nærmere ADO hvor det på fine dager kan være slik at noen bader inne, mens andre bader ute. Resten av arealet bør brukes til en naturpark hvor man sonerer. Noen deler som spesielt tilrettelagt rekreasjonsområder gjerne med sitteplasser, kanskje med et overbygg/gapahuk, bundet sammen av stier og ikke minst stedegen og stedstilpasset beplantning. Andre områder bør avsettes til restaurering av natur, men mer om det senere.

Arbeidet som er gjort (Bilde 1. og 2.) reiser spørsmål. Det første bilde viser fyllingsavslutningen rett før den nye gang- og sykkelbroen ved brannstasjonen og ADO. Slike avslutninger skal fylle flere kriterier, gjerne viktigst at fyllingen blir liggende der den er. Likevel retter vi spørsmål om ikke avslutningen kan utformes mer økologisk og slik at den bedrer tilgjengeligheten til sjøen. Slik avslutningen fremstår er den en typisk enbruksløsning. Kun tilpasset for å få plass til mest mulig stein og erosjonssikring. Forumet spiller inn mer bruk av horisontal steinlegging som åpner for skjulesteder for småfisk og annet samt at det tilgjengeliggjør sjøen på en mye bedre måte (figur 3 viser dette hvor fyllingshøyden ikke er så omfattende). Det kan også vurderes å legge en gangvei «halvveis opp» for å bryte opp og bruke litt av arealet dersom man kommer med løsninger som ellers vil kreve omfattende blankskurte skråninger slik vi ser i figur 1.

Overdimensjonering av asfaltert område er det også klare eksempler på, se bilde 2. I det avbildede området er det åpenbart at man har anledning til å lage et flott utsiktsområde, men hvor man velger å asfaltere og sette opp en benk på noe tilfeldig. Vi antar at utformingen av området er midlertidig og at dette vil utbedres og ikke setter standarden for utformingen av resten av området.

Bilde 1: Erosjonssikring og forbygning - må det gjøres sånn?

Bilde 2: Asfalt, asfalt og en liten benk

E-post: hordaland@fnf-nett.no

Tlf: 40 49 70 74

Web: www.fnf-nett.no/hordaland

Adresse: [Din Adresse]

Org. nr.: 918 407 855

Bilde 3: Bedre avslutning av fylling mot sjø

Naturrestauring

Som nevnt under første punkt flerbruk så peker vi på at målet må være å skape et parkrom med ulike kvaliteter og soner. Det kommende tiåret 2021 – 2030 er av FN utpekt som FNs tiår for restaurering av økosystemer.¹ Vi trenger som sagt mer natur, ikke mindre. Utfyllingene som pågår nå er store inngrep og Bergen kommune bør benytte anledningen til å sette konkrete målsetninger om restaurering av naturtyper i det pågående planarbeidet.

Store Lungegårdsvann er beskrevet som et lokalt viktig viltområde i kommunens viltrapport fra 2018. Lungegårdsvannet omtales som et brakkvann hvor det tidvis ligger mye storkand og toppand vinterstid. Sivhøne og særlig Sothøne, begge (VU) registreres hyppig i området. Dvergdykker (VU) er også registrert i område i 2016 og 2017. Det vises også til at området brukes som overnattingsplass for store måkeflokker vinterstid hvis vannet er islagt. Området er åpenbart et viktig område for fugl og som Bergen og Hordaland turlag er inne på i sin uttale vil det være naturlig å ha som målsetning å gjenskape et våtmarksområde i brakkvann på deler av utfyllingen. Senest i år skulle vi ha restaurert minst 15% av forringede økosystem ihht de internasjonale Aichi-målene utformet under konvensjonen for biodiversitet (CBD). Dette er en målsetning vi vet at vi ikke når og i lys av

¹ Se mer på FNs egne sider: <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/new-un-decade-ecosystem-restoration-offers-unparalleled-opportunity>

alarmerende rapporter fra de ulike panelene i FN er det klokt å spørre seg hva vi lokalt har gjort for å restaurere forringede økosystem?

Det man har gjort lokalt og som er en forutsetning at man fortsetter med i denne planen er å sikre renere vannmasser gjennom primært tildekning av forurensede sedimenter. Historien vår har gjort et slikt arbeid helt nødvendig. Men vi håper at Kommunen vil benytte anledningen til å trekke restaurerings – og forbedringspotensialet opp på land. Dette vil også best gjøres, slik som Bergen og Hordaland Turlag foreslår, i partnerskap med ulike akademiske institusjoner. Dette er delvis nybrottsarbeid og det vil helt klart være interessant som et lokalt feltområde, hvor man kan prøve ut ulike løsninger og følge suksesjonen og lokal rekruttering over tid.

Det vises også til bruk av naturbaserte løsninger i statlig planretningslinjer for klimatilpasning. Dette er spesielt relevant for utformingen av arealet GP2 altså området som er tiltenkt som bystrand. I den web-baserte veilederen forklarer man kravet om å vurdere naturbaserte løsninger:

«I kommunal og regional planlegging bør bevaring, restaurering eller etablering av naturbaserte løsninger vurderes. En naturbasert løsning utnytter kjente egenskaper natur har til å møte en utfordring, som å dempe flom eller overvann, stabilisere grunn og motvirke skred, e.l. Løsningen tar utgangspunkt i områdets naturlige utforming og bruker eller restaurerer eksisterende naturtyper og økosystemer eller etterligner disse. Også konstruerte løsninger som grønne tak eller vegger kalles naturbasert. Dette er løsninger som inspireres av og baserer seg på bruk av natur. Naturbaserte løsninger er karakterisert ved at de ofte har flere funksjoner og kan gi en rekke positive tilleggseffekter for samfunnet, eksempelvis bidra til ren luft, fritidsaktiviteter, bevaring av kulturminner og -miljø, landskap, helsegevinster, velvære og naturmangfold.»²

Det har vært påvist betydelig innslag av plastrester og skytestrengrester i utfyllingsmassene som har vært brukt til nå. Dette er ikke godt nok og vi krever at det stilles strengere krav til massene som brukes og at det følges opp med et måleprogram med relevante miljøparametere som sikrer at vi ikke påfører vannmassene forurensning utover det som er avklart i saksprosessen og tilhørende tillatelser. Måleprogram og løpende resultater bør publiseres. Det må sikres i tråd med avbøtende tiltak i anlegg og driftsfase at miljøovervåkingsplanen er tilstrekkelig for å vise at utfyllingen gjøres på en måte som ikke reaktiverer de forurensede sedimentene og at man har kontroll på miljøstatus under og etter arbeidet.³

Det er fornuftig at det legges opp til et større område med forbud for motorferdsel (VKA), det er gjennomførbart når det foreslås samlokalisering av de to småbåthavnene. Det er positivt ikke bare for aktiviteter som svømming og kajakk, men også selvsagt for fugl og annet naturmangfold. Det er også lagt opp til et område hvor man kan ha et visst antall vannscooterarrangement i året. Det er viktig at det legges inn i bestemmelsene at dette ikke bør gjennomføres i tider på året hvor fisk og fugl er spesielt utsatt. Spesielt vil ender være utsatt under fjærfelling om sommeren.

² <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/klimatilpasning/veiledning-til-statlige-planretningslinjer-for-klimatilpasning/vurdere-naturbaserte-losninger/>

³ <http://bergensprogrammet.no/wp-content/uploads/2017/01/H4.-Liste-over-avb%C3%B8tende-tiltak.pdf>

Fisk, Møllendalselva, vannforskriften og KPA

Det er observasjoner av mye og forskjellig fisk i Store Lungegårdsvann. Ål (VU) er observert, eneste registrering i artskart er fra 1904 og lokalisert på det som i dag er tørt land. Det ble dog funnet mye ål i Nygårdsparken når man tappet dammen der i forbindelse med rehabiliteringen og Uni Research konkluderte den gang med at dette var ål som har kommet inn fra Store Lungegårdsvann for å overvintre i dammen⁴. Det er ål i Store Lungegårdsvann, men det er ikke lett å finne det i eksisterende databaser. Disse viser alt for ofte kun en liten del av det kjente mangfoldet, som igjen, ofte kun er en liten del av det faktiske mangfoldet.

Det er ikke gjort noen konsekvensutredning i denne planen. I 2014 i forbindelse med regulering av bybanetraseen ble det gjort flere kartlegginger blant annet to av NNI. I kartleggingen er ikke sjøaure, torsk eller ål nevnt. Vurderingen er at fisk vil bli mindre dramatisk påvirket, siden de kan flytte på seg: «direkte påvirkning blir litt mindre dramatisk for denne gruppen, men livsmiljøet de tilhørte vil forsvinne under steinmassene»⁵.

I konsekvensvurderinger skal både verdi av et tema kartlegges og inngrepets påvirkning på verdien. Til sammen gir dette en størrelse på konsekvensen. En debatt man aldri slipper unna er omfanget av tiltakets påvirkning på påviste verdier. Men i Store Lungegårdsvann burde ikke kunnskapen om hva som faktisk er der være så mangelfull. Det ble på møte i regi av Bymiljøetaten 29.01.2020 spilt inn at det er observert til dels store mengder torsk i området og at det med stor sannsynlighet er et gyteområde for torsk i Store Lungegårdsvann. Kunnskapsgrunnlaget er ikke godt nok. Verdien av området for fisk kan nok avbøtes, men da er det viktig at kunnskapen om hvilke arter som bruker område og hvilket funksjonsområde det har er kjent. Slik at utforming av løsning og tidspunkt for arbeid kan tilpasses. Vi vet også at forurensningen i vannet påvirker det marine mangfoldet blant annet ble det gjort en studie i 2009 som viste at to av fem hannfisk hadde en sterk oppregulering av tre gener som koder for kjente biomarkører for påvirkning av østrogenhermere.⁶

Forum for natur og friluftsliv etterlyser et bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder marint biologisk mangfold.

Vi trenger ikke lure på om sjøaure gyter i Møllendalselva, det vet vi.⁷ Møllendalselven er klassifisert som en såkalt SMVF eller sterkt modifisert vannforekomst grunnet mangel på minstevannføring. Svartediket er drikkevann og det skal være gjort en vurdering av at det ikke er mulig å slippe vann herfra uten at det går vesentlig utover bruken av vannet som drikkevannskilde. Dette er en vurdering som skal gjøres på ny når de regionale planene nå skal oppdateres oppdatering av planen jf. Vannforskriftens §5. Minstevannføring er også et av tiltakene som omtales i LFI rapport 181 Sjøaure bekker i Bergen og omegn. Reguleringen av Svartediket er konsesjonsfri og vi anmoder kommunen om å gjennomføre modelleringer for å vurdere hvilken minstevannføring som vil være aktuell og enten å frivillig slippe vann eller anmode NVE om å gjennomføre en konsesjonsprosess for

⁴ <https://www.ba.no/nyheter/her-redder-de-den-utrydningstruede-alen/s/1-41-6646685>

⁵ NNI rapport 387

https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00305/Kartlegging_av_mari_305196a.pdf

⁶ <https://nifes.hi.no/hvordan-pavirkes-torsk-i-store-lungegardsvann-av-miljogifter/>

⁷ LFI 181 https://uni.no/media/manual_upload/LFI_181.pdf

Svartediketreguleringen jf. §66 vannressursloven. Slik vil man få avveid fordeler og ulemper og innført standard naturforvaltningsvilkår i tråd med dagens vannforvaltningsstandard.

I tråd med å vurdere helhetlige løsninger og prinsippene bak det tematiske kartet over blågrønne strukturer vedtatt som en del av KPA 2018 må kommunen når man vurderer løsninger for denne planen også inkluderes hvordan vegetasjon kan settes i sammenheng med kantvegetasjon for Møllendalselven. Det må vurderes hvilken funksjon parken kan ha opp mot og i sammenheng med andre grønne arealer. Reetablering av kantvegetasjon er ett av tiltakene som foreslås i overnevnte rapport. Kantvegetasjon og dens økologiske rolle for livet langs og i vassdraget og rammene for forvaltning av denne er nylig gjennomgått og publisert i en ny veileder fra NVE⁸. I tillegg nevnes økning av vanndekket areal, bedring i vannkvalitet og redusering av kanalisering. I dette arbeidet vil det være formålstjenlig om kommunen kommer med innspill til vannforvaltningsplanen som skal oppdateres i år og slik formaliserer tiltak og miljømål for Møllendalselva. Naturvernforbundet er positive til å bidra dersom det skal gjennomføres restaureringstiltak som krever dugnad eller lignende.

I KPA 2018 for Bergen Kommune er det lagt inne en del bestemmelser som kan være relevant for det arbeidet som skal gjøres:

32.1.3 Planer og tiltak som berører vannforekomster med vedtatte miljømål i henhold til vannforskriften skal utrede hvordan planen/tiltaket påvirker måloppnåelsen.

32.1.5 Ved tiltak som berører lukkede eller sterkt påvirkede vassdrag skal vassdraget gjenåpnes og restaureres. Dersom dette ikke lar seg gjøre skal det begrunnes.

32.1.6 Allmenn tilgjengelighet til vassdrag skal tillegges vekt, der dette ikke reduserer drikkevannskvalitet eller viktige naturverdier.

§ 32.5 Fiske (6300) Tiltak som hindrer eller er til ulempe for fiske er ikke tillatt, herunder plassering av anlegg, fortøyingsinnretninger og dumping.⁹

Vi viser til avslutningen av fyllingen i bilde 1 som et eksempel som etter vår mening er i strid med bestemmelsen §32.5 og §32.1.6, dette bør som Bymiljøetaten var inne på i sin presentasjon på møte 29.01 ikke gjennomføres på samme måte i denne reguleringsplanen. Vi oppfordrer kommunen til å ta med seg de overnevnte bestemmelsene inn i reguleringsplanen og spesifisere dem slik at det settes rammer som gir et bedre grunnlag for en god gjennomføring.

Tiden for prinsippdiskusjonen om utfyllinger i Store Lungegårdsvann er nå!

Sakens fagnotat tar også opp utfordringene med stein for stein utfyllingene av Store Lungegårdsvann og tar opp spørsmålet om det bør tas en endelig prinsippdiskusjon om forvaltningen. Forumet kunne ikke vært mer enig og spiller inn at tidspunktet bør være nå. Med behandlingen av denne planen. Dette kan best oppnås ved at man tegner en strek i sanden eller aller helst på kartet og sier at Store

⁸ http://publikasjoner.nve.no/veileder/2019/veileder2019_02.pdf

⁹ Bestemmelser KPA Bergen Kommune 2018 – 2030

<https://www.bergen.kommune.no/publisering/api/filer/T537387159>

Lungegårdsvann ikke skal være resipient for ytterligere utfyllinger enn det som er resultatet av det pågående planarbeidet!

Det er flott at kommunen benytter anledning til å rydde litt i vann og avløp med en ny plan for området. Det kan få positive effekter for blant annet sjøauren i Møllendalselven, i rapporten fra 2011 pekes det på forurensing som en viktig påvirkningsfaktor etter redusert vannføring og kanalisering. «Forurensningen er påfallende i elven og kan trolig medføre kritiske forhold for fisk, særlig ved lav vannføring.»

Til sist vil vi påpeke at det er viktig at det biologisk mangfold får tilstrekkelig plass i denne planen. At det fokuseres på habitatrestaureringen som gir gode forutsetninger for liv over og under vann. Som gir plass til insekter, fisk, fugl og mennesker. For å lykkes er det viktig at helhetlig og restaureringstankegang er med fra starten. Forumet foreslår derfor at den botaniske kompetansen fra UiB som kommunen allerede samarbeider med også trekkes inn som en del av juryen. Vi oppmuntrer også kommunen til å inkludere representasjon i juryen med marin biologisk kompetanse.

Dette innspillet er ikke uttømmende. Innspillet er satt sammen i samarbeid med Norsk Ornitologisk forening Hordaland og Naturvernforbundet Hordaland.

Vi ønsker kommunen lykke til med det videre arbeidet med planen.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Hordaland

v/koordinator Ørjan Sælensminde

Elektronisk kopi

Vestland Fylkeskommune

Fylkesmannen i Vestland

E-post: hordaland@fnf-nett.no

Tlf: 40 49 70 74

Web: www.fnf-nett.no/hordaland

Adresse: [Din Adresse]

Org. nr.: 918 407 855

